TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. gruodžio 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Procesinių atstovų teikiamos paslaugos — Tarifas — Teismai — Galimybės nukrypti nebuvimas“

Sujungtose bylose C-532/15 ir C-538/15

dėl *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas, Ispanija) ir *Juzgado de Primera Instancia de Olot* (Oloto pirmosios instancijos teismas, Ispanija) 2015 m. rugsėjo 22 d. ir 18 d. nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2015 m. spalio 9 d. ir 15 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Eurosaneamientos SL,

Entidad Urbanística Conservación Parque Tecnológico de Reciclado López Soriano,

UTE PTR Acciona Infraestructuras SA

prieš

ArcelorMittal Zaragoza SA,

dalyvaujant

Consejo General de Procuradores de España (C-532/15),

ir

Francesc de Bolós Pi

prieš

Urbaser SA (C-538/15)

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta, teisėjai E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev ir S. Rodin (pranešėjas),

generalinis advokatas M. Wathelet,

posėdžio sekretorė X. Lopez Bancalari, administratorė,

* *Proceso kalba: ispanų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. rugsėjo 15 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Eurosaneamientos SL*, atstovaujamos advokatų J. Garcia-Gallardo Gil-Fournier, A. Guerrero Righetto ir A. Rada Pumariño ir procesinio atstovo J. Issern Longares,

— F. de Bolós Pi, atstovaujamo advokatų J. García-Gallardo Gil-Fournier, A. Guerrero Righetto ir A. Figueras Sabater bei procesinio atstovo F. de Bolós Pi,

— *Urbaser SA*, atstovaujamos advokatų J. Badía Armengol ir L. Ruz Gutiérrez ir procesinio atstovo J. Pons Arau,

— *Consejo General de Procuradores de España*, atstovaujamos advokatų A. Guerrero Righetto ir J. García-Gallardo Gil-Fournier ir atstovo J. Estévez Fernández-Novoa,

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos S. Centeno Huerta ir M. García-Valdecasas Dorrego,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. Bulterman, M. de Ree ir C. Schillemans,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pesendorfer,

— Europos Komisijos, atstovaujamos H. Tserepa-Lacombe, C. Urraca Caviedes ir J. Rius,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl ESS 4 straipsnio 3 dalies, SESV 56 ir 101 straipsnių, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio ir 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, 2006, p. 36) 4 ir 15 straipsnių išaiškinimo.

2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant, pirma, *Eurosaneamientos SL*, *Entidad Urbanística Conservación Parque Tecnológico de reciclado López Soriano* ir *UTE PTR Acciona Infraestructuras SA* ginčą su *ArcelorMittal Zaragoza SA* ir, antra, Francesc de Bolós Pi ginčą su *Urbaser SA* dėl procesinių atstovų honorarų.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 2006/123 4 straipsnio 8 punktas suformuluotas taip:

„Šioje direktyvoje vartojami tokie apibrėžimai:

<…>

8) „svarbūs visuomenės interesai“ – tai priežastys, pripažintos tokiomis Teisingumo Teismo praktikoje, įskaitant: viešąją tvarką, visuomenės saugumą, visuomenės saugą, visuomenės sveikatą, socialinės apsaugos sistemos finansinės pusiausvyros išsaugojimą, vartotojų, paslaugų gavėjų ir darbuotojų apsaugą, prekybos sandorių sąžiningumą, kovą su sukčiavimu, aplinkos ir miesto aplinkos apsaugą, gyvūnų sveikatą, intelektinę nuosavybę, nacionalinio istorinio ir meninio paveldo išsaugojimą, socialinės politikos ir kultūros politikos tikslus;

<…>“

4 Šios direktyvos 15 straipsnio 2 dalies g punkte ir 3 dalyje nustatyta:

„2. Valstybės narės patikrina, ar pagal jų teisės sistemą teisei teikti paslaugas ar paslaugų teikimo veiklos vykdymui taikomas kuris nors iš šių nediskriminacinių reikalavimų:

<…>

g) minimalūs ir (arba) maksimalūs tarifai, kurių teikėjas turi laikytis;

<…>

3. Valstybės narės patikrina, kad 2 dalyje nurodyti reikalavimai atitiktų šias sąlygas:

a) nediskriminavimas: reikalavimai neturi būti tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojantys pagal pilietybę arba pagal įmonės registruotos buveinės vietą;

b) būtinybė: reikalavimai turi būti pateisinami svarbiais visuomenės interesais;

c) proporcingumas: reikalavimai turi būti tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti, jais neturi būti reikalaujama daugiau negu reikia tam tikslui pasiekti ir turi būti neįmanoma pakeisti tokių reikalavimų kitomis, mažiau ribojančiomis priemonėmis, kuriomis pasiekiamas toks pat rezultatas.

<…>“

Ispanijos teisė

5 Procesinių atstovų funkcijos pirmiausia reglamentuojamos 1985 m. liepos 1 d. *Ley Orgánica 6/1985 del Poder Judicial* (Pagrindinis teismų įstatymas Nr. 6/1985) (BOE, Nr. 157, 1985 m. liepos 2 d.), o jų dalyvavimas procese reglamentuojamas 2000 m. sausio 7 d. *Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil* (Įstatymas Nr. 1/2000 dėl Civilinio proceso kodekso) (BOE, Nr. 7, 2000 m. sausio 8 d., toliau – Civilinio proceso kodeksas). Pagrindinės procesinio atstovo funkcijos – atstovauti šalims vykstant procesui ir veiksmingai bendradarbiauti su teisminėmis institucijomis siekiant palengvinti sklandžią proceso eigą. Šios funkcijos yra atskiros nuo advokato funkcijų ir su jomis nesuderinamos.

6 Civilinio proceso kodekso 242 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

„Pareigūnams, procesiniams atstovams ir tam tikrų sričių specialistams taikomi užmokesčio tarifai, kurių turi būti laikomasi.“

7 2003 m. lapkričio 7 d. *Real Decreto no 1373/2003 por el que se aprueba el arancel de derechos de los procuradores de los tribunales* (Karaliaus dekretas Nr. 1373/2003, kuriuo patvirtinami procesiniams atstovams mokėtinų mokesčių tarifai) (BOE, Nr. 278, 2003 m. lapkričio 20 d.), iš dalies pakeistame 2006 m. sausio 13 d. *Real Decreto no 1/2006* (Karaliaus dekretas Nr. 1/2006) (BOE, Nr. 24, 2006 m. sausio 28 d., toliau – Karaliaus dekretas Nr. 1373/2003), numatyta, kad procesiniams atstovams

mokamas iš anksto nustatyto dydžio užmokestis, dėl kurio atstovaujamasis asmuo gali derėtis su procesiniu atstovu, tačiau sutartas užmokesčio sumažinimas arba padidinimas negali viršyti 12 %; jame nurodyta ir maksimali byloje leistina užmokesčio suma, kuri priklauso nuo ieškinio sumos. 2010 m. padaryti įstatymų pakeitimai ir numatyta, kad procesiniam atstovui mokėtinų mokesčių bendra suma toje pačioje byloje, už tuos pačius veiksmus ar vykstant tai pačiai procedūrai negali viršyti 300 000 eurų.

8 Direktyva 2006/123 į Ispanijos teisę perkelta 2009 m. lapkričio 23 d. *Ley 17/2009 sobre el libre acceso a las actividades de servicios y su ejercicio* (Įstatymas Nr. 17/2009 dėl laisvės teikti paslaugas ir jos įgyvendinimo) (BOE, Nr. 283, 2009 m. lapkričio 24 d.).

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-532/15

9 Pasibaigus procesui tarp *Eurosaneamientos*, *Entidad Urbanística Conservación Parque Tecnológico de reciclado López Soriano* bei *UTE PTR Acciona Infraestructuras* (toliau – *Eurosaneamientos ir kt.*) ir *ArcelorMittal Zaragoza* dėl deliktinės atsakomybės, iš pastarosios bendrovės buvo priteistos bylinėjimosi išlaidos. *Eurosaneamientos ir kt.* prašymu *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas, Ispanija) kancleris nustatė bylinėjimosi išlaidų sumą.

10 *ArcelorMittal Zaragoza* ginčijo tokią sumą motyvuodama tuo, kad *Eurosaneamientos ir kt.* procesiniam atstovui mokėtina suma apskaičiuota neteisingai, o advokatui mokėtinų honorarų suma taip pat neteisingai apskaičiuota ir yra per didelė. *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragoso provincijos teismas) kancleris sumažino bylinėjimosi išlaidas iki 17 558,70 euro su pridėtinės vertės mokesčiu (PVM) sumos, mokėtinos kaip advokato honoraras, ir 2 793,56 euro su PVM sumos, mokėtinos kaip mokesčiai procesiniams atstovams.

11 *Eurosaneamientos ir kt.* pateikė skundą dėl kanclerio sprendimo *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas).

12 2015 m. vasario 12 d. šis teismas per procesą dėl bylinėjimosi išlaidų nustatymo priėmė tris nutartis, kuriomis atmetė *Eurosaneamientos ir kt.* skundą tiek, kiek jis susijęs su advokatų honorarais, ir paprašė šalių pareikšti nuomonę dėl SESV 267 straipsnyje numatyto proceso inicijavimo, kiek tai susiję su išlaidomis procesinių atstovų mokesčiams ir konkrečiai su nustatyta maksimalia šių išlaidų suma.

13 *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas) abejoja dėl Ispanijos procesinių atstovų užmokesčio sistemos suderinamumo su Sąjungos teise. Konkrečiai kalbant, šis teismas pažymi, kad 2002 m. vasario 19 d. Teisingumo Teismo sprendime *Arduino* (C-35/99, EU:C:2002:97) ir 2006 m. gruodžio 5 d. Teisingumo Teismo sprendime *Cipolla ir kt.* (C-94/04 ir C-202/04, EU:C:2006:758) nurodyta, jog veiksmų, kurie pažeistų konkurencijos teisės normas, nebuvimas siejamas su sąlyga, kad, pirma, valstybė neatsisakė savo teisės nuspręsti taikyti atitinkamą tarifą ar tikrinti, kaip jis taikomas, ir, antra, teismas gali tam tikrais išimtiniais atvejais nukrypti nuo nustatytų minimalių ir maksimalių sumų.

14 Šiuo klausimu minėtas teismas pažymi, kad teisminė kontrolė apsiriboja patikrinimu, ar iš tiesų pritaikytas Karaliaus dekrete Nr. 1373/2003 nustatytas tarifas, ir nėra galimybės nei išimtiniais atvejais motyvuotu sprendimu nukrypti nuo tarifus reglamentuojančiose teisės normose nustatytų sumos dydžių, nei patikrinti, ar reikalaujama suma proporcinga suteiktai paslaugai. Jis taip pat pažymi, kad iš *Tribunal Constitucional* (Konstitucinis Teismas, Ispanija) praktikos matyti, jog nacionalinių teismų atliekami procesiniams atstovams mokėtinų mokesčių pakeitimai yra nacionalinės teisės aiškinimas *contra legem*.

15 Be to, *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas) teigia, kad Teisingumo Teismas turi išaiškinti Direktyvoje 2006/123 vartojamas sąvokas „svarbus visuomenės interesas“, „būtinybė“ ir „proporcingumas“, ir kelia klausimą, ar tuo atveju, kai valstybės teisės aktuose nustatyti paslaugų tarifai ir implicitiškai pripažįstamas svarbaus visuomenės intereso buvimas, nacionaliniai teismai gali kontroliuoti, ar toks laisvės teikti paslaugas ribojimas pateisinamas visuomenės interesu. Jeigu tokio pateisinimo nėra, teismui taip pat kyla klausimas, ar nacionaliniai teismai gali netaikyti šiuos tarifus reglamentuojančių teisės normų arba pakeisti jose nurodytas sumas, nors iš *Tribunal Constitucional* (Konstitucinis Teismas) praktikos matyti, kad toks nacionalinių teismų sprendimas yra aiškinimas *contra legem*.

16 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad imperatyviai nustatant tam tikrų paslaugų kainas, neatsižvelgiant į faktiškai atliktą darbą ir galimus bylos ypatumus, išskyrus ieškinio sumą, gali būti pažeista teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, kaip ji suprantama pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, pasirašytos 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje (toliau – EŽTK), 6 straipsnį ir Chartijos 47 straipsnį, nes dėl šių išlaidų bylos šalis gali būti įpareigota padengti išlaidas, kurių suma nustatoma iš anksto, tačiau nėra galimybės patikrinti, ar jos yra proporcingos arba pagrįstos, o tai gali būti reali kliūtis pradėti bylą, kurios baigtis neaiški ar kelia abejonių.

17 Tokiomis aplinkybėmis *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar su ESS 4 straipsnio 3 dalimi ir SESV 101 straipsniu suderinamos valstybės nustatytos teisės normos, kuriose numatyta, kad valstybė atlieka procesiniams atstovams mokėtinų mokesčių nustatymo kontrolę, konkrečiai teisės akte įtvirtindama tikslią privalomą mokėti tokių mokesčių sumą ir suteikdama teisminėms institucijoms teisę, ypač kai priteisiamos bylinėjimosi išlaidos, kiekvienu konkrečiu atveju atlikti vėlesnę nustatytų mokesčių kontrolę, tačiau ši teisminė kontrolė apsiriboja tik patikrinimu, ar iš tikrųjų laikomasi nustatytų tarifų, be galimybės išimtiniais atvejais motyvuotu sprendimu nukrypti nuo tarifus reglamentuojančiose teisės normose nustatytų sumos dydžių?

2. Ar, remdamiesi Direktyvos 2006/123 4 ir 15 straipsniuose vartojamų sąvokų „svarbus visuomenės interesas“, „proporcingumas“ ir „būtinybė“ apibrėžtimis, kurias pateikė Teisingumo Teismas, valstybių teismai tais atvejais, kai valstybė priima teisės aktus, kuriuose nustatyti paslaugų įkainiai ir implicitiškai pripažįstamas svarbaus visuomenės intereso buvimas, nenumatytas direktyvą į vidaus teisę perkeliančiame teisės akte, nors išnagrinėjus tokį aktą atsižvelgiant į Sąjungos teismų praktiką toks pripažinimas negalimas, gali pripažinti, kad konkrečiu atveju apribojimo nepateisina visuomenės interesas, ir dėl to netaikyti procesinių atstovų užmokestį reglamentuojančių teisės normų arba jas pakeisti?

3. Ar tokio pobūdžio teisės norma gali būti pripažinta prieštaraujančia teisei į teisingą bylos nagrinėjimą, kaip ji suprantama Teisingumo Teismo praktikoje?“

Byla C-538/15

18 F. de Bolós Pi, Ispanijoje dirbantis procesinis atstovas, pareiškė ieškinį *Urbaser*, kuriame reikalavo sumokėti 66 912,73 euro sumą, atitinkamas įstatyme numatytas palūkanas ir bylinėjimosi išlaidas; ši suma mokėtina kaip honoraras, kurį ši bendrovė jam turi sumokėti kaip atlygį už dalyvavimą dviejose jo pradėtose administracinėse bylose.

19 *Urbaser* tvirtina, kad F. de Bolós Pi reikalaujamas honoraras yra per didelis ir neproporcingas darbo krūviui, patirtam minėtose bylose, nes jis tik parengė devynis dokumentus vienoje byloje ir tris kitoje. Be to, *Urbaser* mano, kad teisminės institucijos turi galėti nustatyti procesinių atstovų honorarus

proporcingai atliktam darbui, o honorarų nustatymas remiantis vien Karaliaus dekretu Nr. 1373/2003 yra laisvos konkurencijos principo, taigi ir ESS 4 straipsnio 3 dalies bei Direktyvos 2006/123, pažeidimas, todėl reikia kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

20 *Urbaser* taip pat teigia, kad šalys žodžiu susitarė, jog procesinio atstovo honoraras neviršys 2 000 eurų. Vis dėlto, anot *Urbaser*, F. de Bolós Pi nusprendė nesilaikyti šio susitarimo; prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui tai patvirtino advokatas, kuris dalyvavo bylose, susijusiose su reikalaujamu sumokėti honoraru.

21 2015 m. liepos 23 d. nutartimi *Juzgado de Primera Instancia de Olot* (Oloto pirmosios instancijos teismas, Ispanija) paprašė šalių pateikti pastabas dėl galimybės kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

22 Kaip ir *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas), *Juzgado de Primera Instancia de Olot* (Oloto pirmosios instancijos teismas) kelia klausimą, pirma, dėl Karaliaus dekreto Nr. 1373/2003 suderinamumo su SESV 101 straipsniu, siejamu su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką. Be kita ko, šis teismas pažymi, kad pagal Civilinio proceso kodekso 245 straipsnio 2 dalį nacionaliniai teismai negali nukrypti nuo šiame karaliaus dekrete nustatytų sumų. Antra, šis teismas abejoja dėl minėto karaliaus dekreto suderinamumo su Direktyva 2006/123, kurioje numatyta, kad minimalūs paslaugų tarifai gali būti nustatomi tik esant būtinybei ir turi būti pateisinami svarbiu visuomenės interesu ir proporcingi. Trečia, šis teismas teigia, kad galimybės ginčyti pritaikius tarifus nustatytas sumas dėl to, kad jos neproporcingos, per didelės ar neatitinka atlikto darbo, nebuvimas gali reikšti nesuderinamumą su EŽTK, konkrečiai kalbant, su teise į teisingą bylos nagrinėjimą.

23 Tokiomis aplinkybėmis *Juzgado de Primera Instancia de Olot* (Oloto pirmosios instancijos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar su SESV 101 straipsniu, siejamu su ESS 10 straipsniu ir 4 straipsnio 3 dalimi, suderinamas toks teisės aktas, kaip Karaliaus dekretas Nr. 1373/2003, pagal kurį procesiniams atstovams mokamas atlygis apskaičiuojamas privalomai pritaikius minimalų tarifą, kuris gali būti sumažintas arba padidintas tik iki 12 %, kai valstybės valdžios institucijos, įskaitant teismus, net susiklosčius išimtinėms aplinkybėms negali nukrypti nuo šių minimalių tarifų?

2. Ar, norint nukrypti nuo tarifus reglamentuojančiame teisės akte nustatytų minimalių honoraro dydžių, išimtinėmis aplinkybėmis galima laikyti tai, kad honoraro dydis, nustatytas pritaikius tarifus, iš esmės neproporcingas faktiškai atliktam darbui?

3. Ar Karaliaus dekretas Nr. 1373/2003 suderinamas su SESV 56 straipsniu?

4. Ar šis Karaliaus dekretas tenkina Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 3 dalyje nustatytus būtinybės ir proporcingumo reikalavimus?

5. Ar EŽTK 6 straipsnis apima teisę veiksmingai ginčyti procesinio atstovo honorarą, kuris yra pernelyg didelis ir neatitinka faktiškai atlikto darbo?“

24 2015 m. lapkričio 5 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-532/15 ir C-538/15 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas galutinis sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl priimtinumo

25 *Consejo General de Procuradores de España* (Ispanijos procesinių atstovų generalinė taryba) teigia, kad abu prašymai priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtini, o Ispanijos vyriausybė ir F. de Bolós Pi teigia, kad nepriimtinas prašymas priimti prejudicinį sprendimą byloje C-538/15, nes iš esmės, atsižvelgiant į nacionalinę teisę, Sąjungos teisės išaiškinimas nėra būtinas norint priimti sprendimus pagrindinėse bylose. Kiek tai susiję su byla C-532/15, tik nacionaliniai teismai gali nuspręsti dėl proporcingumo principo taikymo. Dėl bylos C-538/15 pasakytina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos Karaliaus dekreto Nr. 1373/2003 nuostatos netaikomos pagrindinėje byloje, nes nagrinėjamu atveju procesinio atstovo ir jo kliento santykius reglamentuoja tik jų sudarytas susitarimas.

26 Pažymėtina, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką SESV 267 straipsnyje numatytas procesas yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonė, suteikianti Teisingumo Teismui galimybę pateikti nacionaliniams teismams Sąjungos teisės išaiškinimą, būtiną sprendimams pastarųjų teismų nagrinėjamose bylose priimti (žr. 2016 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Petruhhin* , C-182/15, EU:C:2016:630, 18 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

27 Vykdant tokį bendradarbiavimą, tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes turi įvertinti tai, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (žr. 2016 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Petruhhin* , C-182/15, EU:C:2016:630, 19 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

28 Darytina išvada, kad nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytą teisinį pagrindą ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo pateiktą prašymą tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba jeigu Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (žr. 2016 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Petruhhin* , C-182/15, EU:C:2016:630, 20 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

29 Šiuo klausimu pažymėtina, kad iš Teisingumo Teismui pateiktos medžiagos nėra akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėse bylose nagrinėjamų ginčų aplinkybėmis ar dalyku.

Dėl esmės

Pirminės pastabos

30 Visų pirma primintina, kad, remiantis nusistovėjusia teismo praktika, pagal nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą, įtvirtintą SESV 267 straipsnyje, pastarasis nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išnagrinėti jam pateiktą bylą. Todėl Teisingumo Teismas prireikus turi performuluoti jam pateiktus klausimus (šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Oniors Bio* , C-233/15, EU:C:2016:305, 30 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

31 Nagrinėjant šiuos prašymus priimti prejudicinį sprendimą reikia pasinaudoti šia galimybe.

Dėl pirmojo klausimo byloje C-532/15 ir dėl pirmojo ir antrojo klausimų byloje C-538/15

32 Pirmuoju klausimu byloje C-532/15 ir pirmuoju ir antruoju klausimais byloje C-538/15 prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsnis, siejamas su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėse bylose, kuriose nustatytas procesinių atstovų honorarams taikomas tarifas, kuris gali būti sumažintas arba padidintas tik iki 12 %, o nacionaliniai teismai gali tik patikrinti, ar iš tikrųjų laikomasi nustatytų tarifų, bet neturi galimybės išimtiniais atvejais nukrypti nuo tarifus reglamentuojančiose teisės normose nustatytų dydžių.

33 Visų pirma, priešingai, nei teigia *Eurosaneamientos ir kt.*, *Consejo General de Procuradores de España* (Ispanijos procesinių atstovų generalinė taryba) ir Austrijos vyriausybė, pažymėtina, kad Karaliaus dekrete Nr. 1373/2003 nustatyti honorarai taikomi vienos valstybės narės teritorijoje, tačiau gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį ir SESV 102 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2008 m. gegužės 5 d. Nutarties *Hospital Consulting ir kt.* , C-386/07, nepaskelbta Rink., EU:C:2008:256, 18 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

34 Nors SESV 101 ir 102 straipsniai taikomi tik įmonių veiklai ir neapima valstybių narių įstatymų bei kitų teisės aktų, šie straipsniai, siejami su bendradarbiavimo pareigą įtvirtinančia ESS 4 straipsnio 3 dalimi, įpareigoja valstybes nares nepriimti arba nepalikti galioti įstatymų ir kitų teisės aktų, galinčių panaikinti įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių veiksmingumą (šiuo klausimu žr. 2008 m. gegužės 5 d. Nutarties *Hospital Consulting ir kt.* , C-386/07, nepaskelbta Rink., EU:C:2008:256, 19 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

35 Iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad ESS 4 straipsnio 3 dalis ir SESV 101 straipsnis pažeidžiami, kai valstybė narė įpareigoja ar skatina sudaryti SESV 101 straipsniui prieštaraujančius susitarimus ar sustiprina tokių susitarimų poveikį arba panaikina savo pačios teisės aktų valstybinį pobūdį perduodama privatiems subjektams atsakomybę priimti sprendimus, turinčius poveikį ekonomikos sektoriui (žr. 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Cipolla ir kt.* , C-94/04 ir C-202/04, EU:C:2006:758, 47 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

36 Siekiant nustatyti, ar Ispanijos Karalystė panaikino pagrindinėse bylose nagrinėjamų teisės aktų valstybinį pobūdį, reikia patikrinti, pirma, ar ji perleido privatiems subjektams (šiuo atveju procesinių atstovų profesinėms asociacijoms) teisę nustatyti procesiniams atstovams mokėtinų mokesčių tarifus (šiuo klausimu žr. 2002 m. vasario 19 d. Sprendimo *Arduino* , C-35/99, EU:C:2002:97, 36 punktą; 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Cipolla ir kt.* , C-94/04 ir C-202/04, EU:C:2006:758, 48 punktą ir 2008 m. gegužės 5 d. Nutarties *Hospital Consulting ir kt.* , C-386/07, nepaskelbta Rink., EU:C:2008:256, 21 punktą) ir, antra, ar valstybė pati kontroliuoja procesinių atstovų honorarų apskaičiavimą (šiuo klausimu žr. 2002 m. vasario 19 d. Sprendimo *Arduino* , C-35/99, EU:C:2002:97, 42 punktą; 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Cipolla ir kt.* , C-94/04 ir C-202/04, EU:C:2006:758, 51 punktą ir 2008 m. gegužės 5 d. Nutarties *Hospital Consulting ir kt.* , C-386/07, nepaskelbta Rink., EU:C:2008:256, 24 punktą).

37 Šiuo klausimu iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-532/15 matyti, kad Karaliaus dekretas Nr. 1373/2003 yra valstybės priimtas teisės aktas. Be to, savo rašytinėse pastabose Ispanijos vyriausybė pabrėžia, kad šį dekretą parengė ne procesinių atstovų profesinės asociacijos, o tai yra valstybės teisės aktas, patvirtintas Ispanijos Ministrų Tarybos pagal įprastą dekretų rengimo procedūrą.

38 Be to, kiek tai susiję su procesinių atstovų honorarų apskaičiavimo procedūra, iš nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ši procedūra priskiriama nacionalinių teismų kompetencijai. Šiuo klausimu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai pažymi, kad apskaičiuodamas

honoraro dydį nacionalinis teismas turi paisyti Karaliaus dekrete Nr. 1373/2003 įtvirtintų sumų ir negali nei išimtiniais atvejais nuo jų nukrypti, nei vertinti honoraro dydžio proporcingumo suteiktai paslaugai.

39 Iš nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą taip pat matyti, kad Karaliaus dekrete Nr. 1373/2003 numatyta, pirma, procesinio atstovo ir jo kliento galimybė 12 % padidinti arba sumažinti šiame karaliaus dekrete nustatytas honoraro sumas ir, antra, procesiniam atstovui mokėtino honoraro maksimali bendra suma toje pačioje byloje. Iš Ispanijos vyriausybės rašytinių pastabų matyti, kad šiame karaliaus dekrete taip pat numatyta galimybė išimtiniais atvejais, gavus teismo leidimą, nukrypti nuo jame nustatytų maksimalių sumų ir klientų teisė per bylinėjimosi išlaidų nustatymo procedūrą ginčyti nereikalingas, papildomas, per dideles ar įstatyme nenumatytas išlaidas ir su byla nesusijusius honorarus.

40 Tokiomis aplinkybėmis negalima teigti, jog vien dėl to, kad Ispanijos Karalystės nacionaliniai teismai, apskaičiuodami procesinių atstovų honorarą, turi laikytis nacionalinės teisės akto, kurį ši valstybė narė parengė ir išleido pagal įprastą teisėkūros procedūrą, nuostatų, Ispanijos Karalystė perleido šio teisės akto parengimą ar jo įgyvendinimą procesinių atstovų profesinėms asociacijoms.

41 Dėl šio sprendimo 37–39 punktuose nurodytų priežasčių taip pat negalima šios valstybės narės kaltinti įpareigojus procesinių atstovų profesines organizacijas ar jas skatinus sudaryti SESV 101 straipsniui prieštaraujančius susitarimus ar stiprinus tokių susitarimų poveikį arba reikalavus ar skatinus pagal SESV 102 straipsnį draudžiamą piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi ar stiprinus tokio piktnaudžiavimo poveikį (šiuo klausimu žr. 2008 m. gegužės 5 d. Nutarties *Hospital Consulting ir kt.* , C-386/07, nepaskelbta Rink., EU:C:2008:256, 26 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

42 Remiantis visu tuo, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą byloje C-532/15 ir į pirmąjį ir antrąjį klausimus byloje C-538/15 reikia atsakyti, kad SESV 101 straipsnis, siejamas su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėse bylose, kuriose nustatytas procesinių atstovų honorarams taikomas tarifas, kuris gali būti sumažintas arba padidintas tik iki 12 %, o nacionaliniai teismai gali tik patikrinti, ar iš tikrųjų laikomasi nustatytų tarifų, bet neturi galimybės išimtiniais atvejais nukrypti nuo tarifus reglamentuojančiose teisės normose nustatytų dydžių.

Dėl antrojo klausimo byloje C-532/15 ir trečiojo ir ketvirtojo klausimų byloje C-538/15

43 Antruoju klausimu byloje C-532/15 ir trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais byloje C-538/15 prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 56 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėse bylose, jeigu nacionaliniai teismai mano, kad jų negalima pateisinti svarbiu visuomenės interesu, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2006/123 4 straipsnio 8 punktą, ir kad jos neatitinka proporcingumo ir būtinybės sąlygų, kaip jos suprantamos pagal šios direktyvos 15 straipsnio 2 dalies g punktą ir šio straipsnio 3 dalį.

44 Primintina, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo, be kita ko, galima, tik jeigu akivaizdu, kad Teisingumo Teismui pateikta išaiškinti Sąjungos teisės nuostata negali būti taikoma (žr. 2016 m. gegužės 12 d. Nutarties *Security Service ir kt.* , C-692/15–C-694/15, EU:C:2016:344, 22 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

45 Šiuo klausimu, kiek prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su pagrindinėse bylose nagrinėjamų teisės nuostatų suderinamumu su ESV sutarties nuostatomis, reglamentuojančiomis laisvę teikti paslaugas, pažymėtina, kad jos netaikomos situacijai, kurios visos aplinkybės susijusios tik su viena

valstybe nare (šiuo klausimu žr. 2016 m. gegužės 12 d. Nutarties *Security Service ir kt.* , C-692/15–C-694/15, EU:C:2016:344, 23 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 47 punktą).

46 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad konkretūs elementai, leidžiantys nustatyti ryšį tarp ESV straipsnių, reglamentuojančių laisvę teikti paslaugas, ir ginčo dalyko ar aplinkybių, kurių visi elementai susiję tik su viena valstybe nare, turi būti matomi iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 54 punktą).

47 Todėl, esant tokiai situacijai, kurios visi elementai susiję tik su viena valstybe nare, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nurodyti Teisingumo Teismui, kaip to reikalaujama Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnyje, kodėl, nepaisant visiškai vidinio pobūdžio, jo nagrinėjamas ginčas turi sąsają su Sąjungos teisės nuostatomis, susijusiomis su pagrindinėmis laisvėmis, dėl kurios prašomas prejudicinis išaiškinimas tampa būtinas šiai bylai išnagrinėti (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 55 punktą).

48 Vis dėlto iš prašymų priimti prejudicinį sprendimą nematyti aplinkybių, susijusių arba su nacionalinių teismų nagrinėjamų bylų šalimis, arba su šių šalių veikla, kurios būtų susijusios ne tik su atitinkama valstybe nare. Be to, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai nenurodo, kodėl, nepaisant visiškai vidinio pobūdžio, jų nagrinėjami ginčai turi sąsają su Sąjungos teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis pagrindines laisves, dėl kurios prašomas prejudicinis išaiškinimas tampa būtinas šioms byloms išnagrinėti.

49 Tokiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad prašymuose priimti prejudicinį sprendimą nenurodyti konkretūs elementai, leidžiantys tvirtinti, kad SESV 56 straipsnis gali būti taikomas pagrindinių bylų aplinkybėms.

50 Remiantis tuo, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į antrąjį klausimą byloje C-532/15 ir į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus byloje C-538/15, pateiktus atitinkamai *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas) ir *Juzgado de Primera Instancia de Olot* (Oloto pirmosios instancijos teismas).

Dėl trečiojo klausimo byloje C-532/15 ir penktojo klausimo byloje C-538/15

51 Trečiuoju klausimu byloje C-532/15 ir penktuoju klausimu byloje C-538/15 prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėse bylose, pagal kurias klientams nesuteikiama galimybė veiksmingai ginčyti procesinio atstovo honorarą, kai šis yra pernelyg didelis ir neatitinka faktiškai atlikto darbo.

52 Iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos visoms situacijoms, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, tačiau negali peržengti šių situacijų ribų. Būtent todėl Teisingumo Teismas jau yra priminęs, kad, remdamasis Chartija, jis negali vertinti nacionalinės teisės aktų, kurie nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Tačiau, jei tokie teisės aktai patenka į šios teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas, gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, turi pateikti visas aiškinimo gaires, kad nacionalinis teismas galėtų įvertinti šių teisės aktų atitiktį pagrindinėms teisėms, kurių laikymąsi jis turi užtikrinti (šiuo klausimu žr. 2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Åkerberg Fransson* , C-617/10, EU:C:2013:105, 19 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

53 Taigi reikia išnagrinėti, ar pagrindinėse bylose nagrinėjamos teisinės situacijos patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį.

54 Kaip matyti iš pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą, nacionalinės teisės nuostatomis, nagrinėjamomis pagrindinėse bylose, bendrai reglamentuojamos tam tikros išlaidos teisingumo vykdymo srityje. Jomis nesiekiama įgyvendinti Sąjungos teisės nuostatų. Be to, šioje srityje Sąjungos teisėje nenumatyta jokių specialių teisės normų ar teisės normų, galinčių daryti įtaką tokioms nacionalinės teisės nuostatoms (šiuo klausimu žr. 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *Torralbo Marcos* , C-265/13, EU:C:2014:187, 32 punktą).

55 Iš nutarčių dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamų ginčų dalykas patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį (pagal analogiją žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *DEB* , C-279/09, EU:C:2010:811, 28 ir 29 punktus; taip pat šiuo klausimu žr. 2013 m. lapkričio 28 d. Nutarties *Sociedade Agrícola e Imobiliária da Quinta de S Paio* , C-258/13, EU:C:2013:810, 23 punktą).

56 Tokiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į trečiąjį klausimą byloje C-532/15 ir į penktąjį klausimą byloje C-538/15, pateiktus atitinkamai *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas) ir *Juzgado de Primera Instancia de Olot* (Oloto pirmosios instancijos teismas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

57 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **SESV 101 straipsnis, siejamas su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėse bylose, kuriose nustatytas procesinių atstovų honorarams taikomas tarifas, kuris gali būti sumažintas arba padidintas tik iki 12 %, o nacionaliniai teismai gali tik patikrinti, ar iš tikrųjų laikomasi nustatytų tarifų, bet neturi galimybės išimtiniais atvejais nukrypti nuo tarifus reglamentuojančiose teisės normose nustatytų dydžių.**

2. **Europos Sąjungos Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į antrąjį ir trečiąjį klausimus byloje C-532/15 ir į trečiąjį–penktąjį klausimus byloje C-538/15, pateiktus atitinkamai *Audiencia Provincial de Zaragoza* (Saragosos provincijos teismas, Ispanija) ir *Juzgado de Primera Instancia de Olot* (Oloto pirmosios instancijos teismas, Ispanija).**

Parašai.